

NICHD- haastattelurunko, verkkoympäristöön muokattu versio

NICHD-haastattelurunko lapsiin
kohdistuvien verkkovälitteisten
seksuaalirikosten tutkimiseen

Julia Korkman,
Maria Hietajärvi,
Malin Joleby,
Michael Lamb,
Irit Hershkowitz

HEUNI Report series N° 110b
NICHD-haastattelurunko lapsiin
kohdistuvien verkkovälitteisten
seksuaalirikosten tutkimiseen

Muokkaus:

Oikeuspsykologian dosentti Julia Korkman ja rikoskomisario Maria Hietajärvi.

Tarkastus ja kommentointi:

Pst Malin Joleby, professori Irit Hershkowitz ja professori Michael E. Lamb. Parannusehdotuksia otetaan kiitollisuudella vastaan, ja niitä voi lähettää osoitteeseen [jkorkman\(at\)abo.fi](mailto:jkorkman(at)abo.fi).

The protocol was further developed in the EU-funded project ELPIS (2023–2025). PROMISE ELPIS project promotes multidisciplinary and interagency models for child victims and witnesses of sexual violence, with a specific focus on specialised interventions and excellence in practice in cases where there is a presumed online element of the sexual violence.

The content of the publication represents the views of the author only and is his/her sole responsibility. The European Commission does not accept any responsibility for use that may be made of the information it contains.

ISBN: 978-952-7614-06-8: 110 (PDF)

978-952-7614-07-5: 110 (paperback)

ISSN: 2814-9106 (online)

2814-9092 (print)

Sisältö

Johdanto	7
Suositeltu haastattelurakenne	9
Osa 1. Johdanto	9
Osa 2. Kontaktin luominen	9
Osa 3. Haastattelun perussäännöt (oikeudet ja velvollisuudet)	10
Osa 4. Haastattelun harjoitteleminen ja kontaktin rakentaminen edelleen (tapahtumamuistin harjoitteleminen)	12
Osa 5. Epäilyyn siirtyminen	15
Osa 6. Haastattelun lopetus	28
Further reading and resources	30
PROMISE-hanke	31

Johdanto

TÄMÄ NICHD-HAASTATTELURUNGO ON KEHITETTY LASTEN KUULEMISEEN KOULUTETTujen JA UUDISTETUN NICHD-RUNGO TUNTEVIEN HAASTATELIJOIDEN KÄYTTÖÖN. SE ON KEHITETTY ERITYISESTI NIITÄ TAPAUKSIA VARTEN, JOISTA ON OLEMASSA KONKREETTISIA TODISTEITA TAI VAHVA EPÄILY TODISTEIDEN OLEMASSAOLOSTA.

TODISTEET VOIVAT TYYPILLISESTI OLLA:

- seksuaalissävytteisiä kuvia, videoita tai muuta materiaalia, joista lapsi on selvästi tunnistettavissa,
- verkkoympäristössä käytyjä keskusteluja, joissa lapsi on todistettavasti¹ ollut osallisena.

Alkuperäinen NICHD-haastattelurunko oli kehitetty reaali maailmassa tapahtuvia lapsen kohdistuvia seksuaalirikosepäilyjä varten. Niissä epäilyä vahvistavaa näyttöä on usein vain vähän tai ei lainkaan. Sen sijaan verkkovälitteisistä lapsiin kohdistuvista seksuaalirikoksista on usein vahvaa teknistä näyttöä, minkä vuoksi haastatteli joille tarvitaan ohjeita siitä, miten esittää lapselle epäily ja viitata mahdolliseen näyttöön. Vaikka näissäkin haastatteluissa on tärkeää edetä ilman johdattelua ja rakentaa haastattelu vapaata muistin palauttamista tukeviin kysymyksiin, voi olla tarpeellista ja eettisesti perusteltua tuoda olemassa oleva näyttö avoimesti esiin jo haastattelun varhaisessa vaiheessa, jotta lasta ei yllätetä valmistautumattomana.

¹ todistettavasti = keskustelu tai kuvat on tallennettu lapsen omalle tai käytössä olevalle laitteelle tai käytetyn nimimerkin tai tilin tiedetään olevan se, jota lapsi käyttää. Niin voi olla esimerkiksi silloin, kun lapsi itse myöntää käyttävänsä tiliä tai nimimerkkiä tai kun tieto on saatu palveluntarjoajalta ja perustuu rekisteröinti- tai kirjautumistietoihin tai kun se on muulla tavoin selvää.

Tämän muokatun haastattelu- rungon tavoitteena on esittää tapoja, joilla viitata olemassa olevaan näyttöön verkkovälitteisestä seksuaalirikoksesta mahdollisimman herkkätunteisesti ja johdattelematta, sekä antaa esimerkkejä tiedoista/todisteista, joista voi olla oleellista kysyä lapselta verkkovälitteisten tapausten oikeudelliseksi arvioimiseksi. Haastattelijoiden tulisi perehtyä uudistettuun NICHHD-haastattelurunkoon ja erityisesti tapoihin tukea ja rohkaista lapsihaastateltavia. Tämän haastattelurungon lopussa on suositeltu verkkovälitteisiin seksuaalirikoksiin ja niiden lapsiuhreille aiheuttamiin seurauksiin liittyvää tutkimuskirjallisuutta.

Tapauksissa, joissa epäily ei perustu vahvaan näyttöön kyseisen lapsen joutumisesta rikoksen uhriksi, on suositeltavaa käyttää tavanomaista NICHHD-R-haastattelurunkoa. Tässä muokatussa versiossa ehdotettuja kysymyksiä voidaan kuitenkin käyttää mallina siitä, miten kysyä asioista, jotka ovat verkkovälitteisissä rikostapauksissa usein oleellisia. Haastattelijan on hyvä ennen haastattelua tutustua sosiaalisen median alustoihin, sovelluksiin tai peleihin, jotka liittyvät tutkinnassa olevaan rikosepäilyyn, sekä niiden toimintaperiaatteisiin.

Vaihtoehtoiset hypoteesit

Mieti ennen haastattelua vaihtoehtoisia selityksiä olemassa oleviin todisteisiin sekä sitä, miten hankkia niihin liittyvää tietoa. Verkkovälitteisissä seksuaalirikostapauksissa voi keskeinen kysymys olla, kuka on todellisuudessa käyttänyt tapaukseen liittyvää tiliä tai käyttäjätunnusta.

- 1.
- 2.
- 3.
- ...

HUOM! Sovita kysymykset tapauksen ja lapsen kehitystason mukaisiksi.

OSA 1. JOHDANTO

Minä olen [nimi], olen [ammatti] ja työtäni on jutella lasten kanssa asioista, joita heille on tapahtunut. Kuten näet, meillä on täällä videokamera. Se tallentaa meidän keskustelumme, jotta muistaisin kaiken, mitä kerrot minulle, ja jotta voin jälkikäteen tarkistaa, mistä juttelimme..

Tarkista, sopiiko tämä lapselle ja onko hänellä kysyttävää.

OSA 2. KONTAKTIN LUOMINEN

Tarkoituksena on saada lapsi rentoutumaan ja asettumaan tilanteeseen mahdollisimman hyvin.

Varmista, että lapsi kokee olonsa niin mukavaksi kuin mahdollista:

Onko sinun hyvä olla? Voinko tehdä jotain, jotta sinusta tuntuisi paremmalta?

Ihan aluksi haluaisin tutustua sinuun paremmin. Kerro, millaisista asioista pidät / mitä tykkäät tehdä.

Jos lapsi ei vastaa, antaa lyhyen vastauksen tai lopettaa kesken, jatka kontaktin rakentamista ja esitä lapselle avoimia kysymyksiä muista aiheista, esimerkiksi: *Kerro, mitä tykkäät tehdä vapaa-aikana.*

Jatka kontaktin rakentamista, kunnes lapsi vaikuttaa rentoutuneelta ja antaa yksityiskohtaisia, monisanaisia vastauksia. Voit kysyä lapselta koulusta, harrastuksista tai asioista, joita hän tekee mielellään koulun jälkeen. Muista antaa lapselle riittävästi aikaa vastata ennen kuin esität uusia kysymyksiä. Esitä lapselle myös jatkokysymyksiä hänen jo kertomistaan asioista mutta varmista, että kysymykset ovat avoimia. Esimerkiksi: *Kerro lisää [jostain lapsen mainitsemasta asiasta]*. Käytä vaihtelevia johdantokysymyksiä eri aiheista. Yhden aiheista tulisi keskittyä sisäisiin kokemuksiin: ajatuksiin, tuntemuksiin, vaikutelmiin ja tunteisiin. Kun lapsi mainitsee jotain, esitä tästä avoin kysymys: *Kerro lisää siitä, mitä autossa tapahtui / Mainitsit, että leikitte X, kerro siitä.*

Tämänkaltaiset avoimet kysymykset, jotka ohjaavat kertomaan tietystä asiasta auttavat lasta antamaan lisää tietoa teemoista, joita hän on jo maininnut. Jos lapsi vaikuttaa jännittyneeltä tai epäroï puhua, voit käsitellä aihetta kysymysten avulla, esimerkiksi: *Miltä tämä tilanne sinusta tuntuu? Tule lasta kiittämällä häntä (hänen kerrottuaan): Kiitos, kun kerrot tästä minulle.*

OSA 3. HAASTATELUN PERUSSÄÄNNÖT (OIKEUDET JA VELVOLLISUUDET)

Selitä lapselle, kuka saa nähdä / kuka näkee haastattelun ja/tai siitä tehdyn tallenteen jälkeenpäin. Voit tähdentää, että se ei ole julkinen eikä sitä anneta ulkopuolisille, ainoastaan niille, joita asia koskee.

Myös työkaverini seuraavat tätä keskustelua viereisestä huoneesta tuon kameran avulla. He ovat siellä auttamassa minua ja he muistuttavat, jos unohdan kysyä sinulta jotain tärkeää. Pidämme jossain vaiheessa tauon, ja käyn silloin kysymässä heiltä, onko vielä jotain, mitä minun pitäisi kysyä sinulta.

Muokkaa kysymykset lapsen kehitystason mukaisiksi.

Tähän keskusteluun liittyy tiettyjä sääntöjä, joista haluaisin kertoa sinulle seuraavaksi.

3.1 Ymmärtäminen

- *On tärkeää, että ymmärrämme toisiamme mahdollisimman hyvin. Jos kysyn sinulta jotain, mitä et ymmärrä, kerro minulle, ettet ymmärrä.*
- *Jos minä en ymmärrä, mitä sinä sanot, pyydän sinua selittämään.*
- *Ja jos sanon vahingossa jotain, mikä ei pidä paikkaansa, sinun pitää sanoa siitä minulle. Sopiiko se sinulle?*

Harjoittele sääntöjä esimerkkien avulla, lapsen iän mukaisesti. Mitä nuoremmasta lapsesta on kyse, sitä enemmän hän saattaa tarvita konkreettisia esimerkkejä ymmärtääkseen kunnolla haastattelun periaatteet.

Esimerkiksi: *"Jos sanon, että olet 10-vuotias poika [silloin kun lapsi ei sitä ole], mitä vastaat minulle?"*

Jos lapsi ei ensimmäisellä kerralla vastaa oikein, esitä toinen harjoittelukysymys, esim.: *"Jos sanoisin, että sinulla on harmaa takki päällä nyt, mitä sinun tulisi vastata minulle?"* tms.

Korjaa väärä vastaus tai vahvista lapselle, että hän vastasi oikein riippuen vastauksesta.

3.2 En tiedä / en muista

Jos kysyn jotain etkä tiedä vastausta, sano minulle vain: "En tiedä."

Jos siis kysyn sinulta, [esim. mitä söin tänään aamiaiseksi], mitä vastaisit? Jos lapsi sanoo "en tiedä", sano: "Aivan niin. Et tiedä." Jos lapsi esittää

arvauksen, kysy: *"Tiedätkö sinä, mitä minä söin tänään aamiaiseksi? Ei, sinä et tunne minua [etkää ollut paikalla, kun söin tänään aamiaista], joten et voi tietää. Kun et tiedä vastausta, älä arvaa vaan sano vain, ettet tiedä."*

Jos lapsi ei vastaa ensimmäisellä kerralla oikein, esitä hänelle toinen kysymys, esimerkiksi: *"Minkä värinen minun autonni on / mikä minun kissani nimi on tms."*

Korjaa väärä vastaus tai vahvista lapselle, että hän vastasi oikein riippuen vastauksesta.

3.3 Oikeus kieltäytyä puhumasta

Minun työhöni kuuluu jutella lasten ja nuorten kanssa asioista, joita heille on tapahtunut. Tapaan paljon lapsia ja nuoria, jotta he voivat kertoa totuuden siitä, mitä heille on tapahtunut. On hyvin tärkeää, että kerrot minulle tänään totuuden siitä, mitä sinulle on tapahtunut.

Tässä kohtaa voit pyytää lasta lupaamaan, että hän puhuu totta, tai kysyä: *"Voidaanko sopia, että puhut tänään pelkästään totta, kun juttelemme?"*

Tilanteeseen liittyviä oikeuksia tai velvollisuuksia voidaan käsitellä samalla tavalla ja varmistaa, että lapsi ymmärtää tilanteen mahdollisimman hyvin (ellei sitä ole tehty jo ennen haastattelua). Tällaisia oikeuksia tai velvollisuuksia ovat esimerkiksi läheiskriminointisuoja ja yli 15-vuotiaan rikosoikeudellinen vastuu. Niistä puhuminen on suunniteltava ennen haastattelua ja otettava huomioon kansallisen lainsäädännön vaatimukset sekä lapsen ikä, kehitystaso ja mahdollinen haavoittuvuus.

Kaikkein tärkein sääntö on se, että sinun pitää puhua totta. Eli jos et halua puhua jostain asiasta, sanot vain, ettet halua puhua siitä. Sopiiko se sinulle?

OSA 4. HAASTATTELUN HARJOITTELEMINEN ja kontaktin rakentaminen edelleen (tapahtumamuistin harjoittelu)

Ota selville ennen haastattelua jokin äskettäin sattunut myönteinen ja merkityksellinen tapahtuma, johon lapsi on osallistunut aktiivisesti. Tarkoituksena on pyytää lasta kertomaan jostain hänelle tapahtuneesta asiasta ja tarkentaa lapsen kertomaa samalla tavalla kuin epäilystä aiheesta.

4.1 Pääjohdanto

Ennen kuin puhutaan siitä, miksi olet täällä tänään, harjoitellaan vähän. Haluaisin, että kerrot minulle kaiken, mitä muistat jostain tapahtumasta tai kokemuksesta. Sinullahan oli muutama [päivä, viikko] sitten [loma, syntymäpäivät, jokin muu tapahtuma]. Kerro minulle niin hyvin kuin osaat kaikki, mitä silloin tapahtui, alusta loppuun saakka.

Jos mitään tapahtumaa ei ole aiemmin tullut esille, kysy:
Oletko äskettäin tehnyt jotain erityistä, josta voisit kertoa minulle?

Jos lapsi ei keksi mitään sopivaa, sano:
Kerro minulle kaikki, mitä tapahtui [tänään, eilen], siitä alkaen, kun heräsit, siihen saakka kun [tulit tänne / menit nukkumaan].

4.2 Avoimet jatkokysymykset

Kiitos, olet kertonut minulle paljon asioita (mikäli näin on). Haluan kysyä sinulta vähän lisää siitä, mitä äsken kerroit.

Kertaa lyhyesti, mitä lapsi sanoi, ja esitä sitten jatkokysymys: *"Mitä sen jälkeen tapahtui?"* Käytä kysymystä niin usein kuin on tarpeen koko tämän osion ajan, kunnes saat tapahtumasta täyden kuvauksen.

Muista tukea lapsen kertomusta kuuntelemalla aktiivisesti, nyökkäilemällä, osoittamalla kiinnostusta ja kiittämällä lasta. Osoita kiinnostusta kannustavilla kommentteilla pitkin kertomusta, esimerkiksi: *"Olipa kiva kuulla tuo. Se oli hyvin selkeästi kerrottu ja auttoi minua ymmärtämään, mitä tapahtui."* Kannusta lasta tavalla, joka tuntuu sinusta luontevalta ja sopii lapsen kehitystasoon ja tilanteeseen.

4.3 Ajan jäsentelyyn liittyvät kysymykset

Yritä käyttää kolmea ajan jäsentelyyn tähtäävää kysymystä, mukauttaen kuitenkin kysymyksiä lapsen kykyjen ja vastausten mukaan, kohdistuen kysymyksiä tapahtuman eri vaiheista saadaksesi tarkempaa tietoa lapsen juuri kuvaileman tapahtuman eri osista.

Kerro minulle kaikki, mitä kotona tapahtui siitä hetkestä alkaen, kun (tilanne, josta lapsi kertonut), siihen saakka, kun (seuraava lapsen mainitsema tapahtuma).

Esimerkiksi: *Kerroit, että leikit sisällä, ennen kuin lähdit kauppaan. Kerro minulle kaikki, mitä kotona tapahtui siitä hetkestä alkaen, kun heräsit, siihen saakka, kun lähdit kauppaan.*

Mukauta kysymykset lapsen kehitystasoon. Jos lapsen on vaikea ymmärtää pitkiä ohjeita, voit esimerkiksi sanoa yksinkertaisesti: *"Kerro minulle siitä, kun leikit / menit kauppaan."*

4.4 Tarkentavat kysymykset

Pyri esittämään myös kysymyksiä, jotka tarkentavat yksityiskohtia (ajasta, tapahtumista, ajatuksista, tunteista).

Kerro minulle lisää (tapahtuma, asia):sta / Aiemmin kerroit minulle X:stä, kerro lisää siitä.

Kysy myös lapselta hänen tunteistaan ja ajatuksistaan.
Aiemmin mainitsit (tunne, ajatus). Kerro lisää siitä / Mitä ajattelit siitä? Miltä se sinusta tuntui?"

Jos lapsi ei mainitse mitä hän on tuntenut tai ajatellut, voit kysyä
Mainitsit (X), kerro mitä siitä ajattelit / miltä se tuntui / millainen tunne / olo sinulle tuli siitä?

Verkossa tapahtuvasta toiminnasta keskusteleminen

Ellei lapsi ole aiemmin ottanut esiin mitään internetiin liittyvää toimintaa (pelaamista, Snapchatin tai Instagramin käyttämistä, Youtuben katselua tms.), voit kysyä häneltä niistä niin avoimesti kuin mahdollista. Se voi olla hyvä tapa saada selville lapsen yleinen tietämys internetiin liittyvistä asioista ja siitä, miten hän kuvailee niitä.

Esimerkkejä internetiin liittyvistä kysymyksistä:

- *Kerro, mitä tykkäät tehdä netissä.*
- *Ellei lapsi ymmärrä käsitettä "netissä", voit kysyä:*
- *Mitä tykkäät tehdä kännykällä [tai muulla laitteella]?*

Hae tarkentavilla kysymyksillä lapsen vapaata kerrontaa asioista, jotka hän on jo maininnut:

- *Kerroit, että pelaat [pelin nimi]. Kerro minulle siitä.*
- *Kerroit, että pidät [TikTokista]. Kerro siitä lisää.*
- *Kerroit, että tykkäät käyttää [Snapchatia]. Minä en itse käytä sitä enkä tiedä siitä paljonkaan. Voisitko kertoa minulle siitä?*
- *Sanoit, että pelaat /chattaat /seuraat ystäväsi kanssa /ystäviäsi. Kerro laitteista, joita käytät?*

Voit myös kysyä lisää yksityiskohtia lapsen internetin käytön eri puolista samoin kuin lapsen niihin liittyvistä kokemuksista, ajatuksista ja tunteista.

- *Kerroit, että pelaat [pelin nimi]. Kerro lisää siitä pelistä?*

- Kerroit siitä verkkopelistä [Fortnite] – kerro lisää siitä. Sanoit, että siinä on erilaisia hahmoja. Kerro noista hahmoista.
- Kerroit, että tykkäät viettää aikaa [TikTokissa]. Kerro siitä. (Ellei lapsi anna kuvailevaa vastausta, voit kysyä: Mitä sinä yleensä teet siellä?)
- Kerroit, että pelaat viikolla tavallisesti noin kaksi tuntia illassa. Kerro minulle siitä kaikki, mitä osaat.
- Kerro minulle Snapchatin käytöstä.
- Kerro minulle tilasta, jossa olet silloin, kun [pelaat / käytät Snapchatia]? (Sen mukaan, mitä lapsi on kertonut internetin käytöstään: kotona, koulussa, ulkona, huoneessasi, kaverin luona jne.)
- Kerro ketkä kaikki ovat paikalla, kun pelaat? Fyysisesti samassa tilassa / keittiössä, toisessa huoneessa)
- Mainitsit, että hahmollasi on kutsumanimi (nickname), kerro tästä.
- Sanoit tietäväsi paljonkin näistä hahmoista. Kerro miten tiedät näistä asioista?
- Sanoit tietäväsi asioista koska olet puhunut niiden kanssa. Kerro tästä enemmän.
- Kerro mitä tapahtuu kun pelaat /chattaat / yms? (Esitä lisäkysymyksiä; milloin, miten, kuka jne)

TÄRKEÄÄ:

Kun lapsi kertoo tapahtumista digitaalisessa ympäristössä tai sosiaalisen median alustalla, täsmennä aina lapsen tili, hahmo, nimimerkki, käyttäjänimi tai tilin nimi. Muista selvittää, miten lapsi ymmärtää termit ja käsitteet, joista puhut, esimerkiksi ”palvelu”, ”nimimerkki” tai ”käyttäjä”. Esimerkiksi: ”Tiedätkö, mikä on käyttäjänimi? Osaatko kertoa minulle?” – ”Voitko kertoa minulle käyttäjänimistä, joita käytät?”

Tai: ”Sanoit, että hän tökkäsi sinua. Voitko kertoa, mitä tarkoitat sillä?”

Muista tehdä tämä kaikille merkittävälle termeille, joita lapsi käyttää, silloinkin kun luulet ymmärtäväsi niiden merkityksen. Esimerkiksi seksuaalisten ilmausten täsmällinen merkitys voi olla ratkaisevan tärkeää mahdollisessa oikeudenkäynnissä.

OSA 5. EPÄILYYN SIIRTYMINEN

Haastattelu etenee epäiltyyn rikokseen tapauskohtaisesti ottaen huomioon kunkin tapauksen yksilölliset piirteet (ja hypoteesit). Haastattelija voi esimerkiksi viitata lapsen puheisiin, lääkärikäyntiin, jonkun ilmaisemaan huoleen lapsen kontaktista internetissä, poliisille lähetettyihin tai lapsen huoltajien löytämiin kuviin tai chat-keskustelujen viestiarkistoon. Seuraavassa on muutama esimerkkikysymys malliksi siitä, miten aihetta voi käsitellä. Kysymykset on kuitenkin aina suunniteltava tapauksen mukaan.

HUOM!

Internetiin liittyvissä tapauksissa on tärkeää korostaa, että keskustelussa/haastattelussa ei ole kyse siitä, että lapsi olisi tehnyt jotain väärää. Tämä on syytä toistaa tarpeen mukaan haastattelun aikana.

Nosta esiin vain asioita, joista on vahvaa näyttöä. Voit puhua niistä lapselle suoraan, mutta älä painosta häntä kertomaan niistä. Lapselle tulee antaa tilaisuus kertoa, mutta häntä ei koskaan saa pakottaa tai painostaa puhumaan.

LGBTQ-nuorten kanssa saatetaan tarvita erityistä hienotunteisuutta. Joissakin tapauksissa nuori ei ole "tullut kaapista" vanhemmilleen ennen epäillyn seksuaalirikoksen tutkintaa. Jos aihepiiri on sinulle vieras, tutustu LGBTQ- nuoriin liittyviin kysymyksiin.

5.1 Epäilyyn siirtyminen

Nyt (kun tunnemme toisemme vähän paremmin), haluaisin puhua siitä, miksi [sinä olet, minä olen] täällä tänään. Suunnittele epäilyyn siirtyminen aina tapauskohtaisesti! Heti kun lapsi alkaa puhua epäilystä/rikoksesta, siirry kohtaan 5.2.

Tiedätkö, miksi olet tullut tapamaan minua tänään?

Mitä [saattajan nimi / äiti / isä...] kertoi, kun tulitte tänne?

Jos internetiin liittyvistä aiheista on puhuttu haastattelun aikana, voit siirtyä rikosepäilyyn aiheeseen esimerkiksi näin: *Juttelimme jo asioista, joita tykkäät tehdä netissä. Onko sinulla ollut siellä muita netissä tapahtuneita kokemuksia, joista haluaisit kertoa?*

Jos lapsi ei näytä tietävän, miksi häntä haastatellaan tai ei nosta epäiltyä asiaa esiin, voidaan haastattelussa edetä kahdella tavalla riippuen siitä, kuinka vahvoja todisteita tapauksesta on jo olemassa. Poliisilla saattaa olla

5.1. A) vahvaa näyttöä siitä, että lapsi on joutunut rikoksen uhriksi, esimerkiksi valokuvia, videoita tai muita kiistattomia todisteita, kuten viestejä, chat-keskustelujen arkistoja tms. tai

5.1. B) epäily / heikompa näyttöä: lapsi on noussut tutkinnassa esiin mahdollisena uhrina ja poliisi haluaa selvittää, mitä lapsi tietää tekijästä ja onko hänelle tapahtunut jotain rikollista.

Seuraavassa on esimerkkejä mahdollisista tavoista edetä haastattelussa kummassakin tapauksessa. Muista, ettei lapsi välttämättä tiedä, miksi häntä haastatellaan. Siinä tapauksessa haastattelussa tulisi edetä asteittaisten ja varovaisten kysymysten muodossa, niin ettei lasta pakoteta puhumaan ja että kysymykset ovat mahdollisimman vähän johdattelevia. On myös mahdollista, että lapsi tietää / luulee tietävänsä syyn tutkintaan ja että hän on haluton paljastamaan mitään, koska tuntee asiasta vastuuta tai pelkoa, pelkää muiden reaktiota tms. Siinä tapauksessa painopisteen tulee olla kontaktin rakentamisessa ja vahvistamisessa ja lapsen auttamisessa pääsemään pelostaan, säätelämään tunteitaan, pärjäämään sisäisten ristiriitojensa kanssa jne.

HUOM!

On tärkeää huomioida, että vaikka rikos olisi tapahtunut, lapsi ei välttämättä ole tietoinen siitä! Tekijä on saattanut esiintyä lapsena tai lapsi ei ehkä tiedä, että hänestä on otettu tai levitetty kuvia tai videoita. Aineisto saattaa myös olla tekoälyn luomaa.

5.1 VAIHTOEHTO A: Kun epäilystä lapsen joutumisesta rikoksen uhriksi, on vahvaa näyttöä: valokuvia, videoita tai muita kiistattomia todisteita, kuten viestejä, chat-keskustelujen arkistoja tms.

Seuraavat esimerkkikysymykset on luotu tilanteeseen, jossa lapsen joutumisesta verkkovälitteisen seksuaalirikoksen uhriksi on **vahvaa näyttöä**. Näytön vahvuus on arvioitava tapauskohtaisesti saatavilla olevista todisteista riippuen. Näyttö on vahvaa esimerkiksi silloin, kun lapsen huoltajat, verkkopalvelun- tarjoajat tai viranomaiset ovat toimittaneet poliisille kuvia tai videomateriaalia lapsesta tai todisteita seksuaalisista verkkokeskusteluista.

- *Poliisi tutkii tapausta, jossa tietty [Snapchatin, muokkaa tapauksen mukaisesti] käyttäjä on ollut yhteydessä moniin lapsiin ja [pyytänyt heitä lähettämään kuvia / lähettänyt heille kuvia / ottanut heihin yhteyttä; muokkaa tapauksen mukaisesti] ja haluan esittää sinulle muutaman kysymyksen siitä. Kerro minulle, mitä tiedät asiasta.*
- *Tuo käyttäjä on käyttänyt nimimerkkiä/käyttäjätunnusta [nimi]. Mitä sinä tiedät tästä henkilöstä/käyttäjäprofiilista?*
- *Jos tarpeen (esim., lapsi vaikuttaa kovin vastahakoiselta tai on syytä epäillä, että lapsi kokee itse syyllisyyttä asiasta): Joskus lapset voivat kokea internetissä ikäviä asioita. Jotkut lapset saattavat kuvitella tehneensä jotain väärin, mutta haluan sinun tietävän, ettei sinun tarvitse murehtia sellaista / emme ole täällä siksi, että olisit tehnyt jotain pahaa/kiellettyä.*

Esimerkkejä:

- *Poliisi on tutkinut henkilön X [käytä tekijän käyttäjänimeä, sillä lapsi ei välttämättä tiedä hänen oikeaa nimeään tai henkilöllisyyttään tai sitä, että hän on aikuinen] laitteita (tietokonetta, puhelinta) ja löytänyt hänen lähettämiään viestejä ja lasten hänelle lähettämiä kuvia. Kertoisitko, mitä tiedät asiasta*

/ Osaatko kertoa jotain tästä asiasta/käyttäjistä?

- *Poliisi on löytänyt viestejä, joita käyttäjä X on lähettänyt Kukka13:lle [lapsen käyttäjänimi]. Osaatko kertoa jotain asiasta? Jos lapsi ei vastaa: Voitko kertoa käyttäjänimestä Kukka13?*
- *Poliisi on löytänyt kuvia/videoita, joissa sinä olet mukana. Osaatko kertoa niistä jotain? (Miten kuvat päätyivät X:lle?)*
- *Tarpeen mukaan: Muistathan, että emme ole täällä siksi, että olisit tehnyt jotain väärää. Poliisi tutkii, mitä tämä aikuinen / nämä aikuiset ovat tehneet.*

Lapsi on haluton puhumaan

Jos lapsi on haluton puhumaan tai kieltää olemassa olevat todisteet, voit käyttää olevista tukevista kommenteista tapaukseen ja lapseen sopivan ilmaisen:

[Minä, me, ihmiset] olemme huolissamme sinusta, ja haluan tietää onko jotain tapahtunut sinulle / Jos jotain on tapahtunut ja haluat sen loppuvan, voit kertoa siitä minulle / Joskus lapset luulevat, että heille tapahtuneet asiat ovat heidän syytään, mutta jos jotain tapahtuu lapselle, se ei ole hänen vikansa.

Jos lapsi edelleen kieltää olemassa olevaa näyttöä, muistuta lasta näytöstä. Ole kannustava ja rohkaiseva.

Jos on jotain, mitä et halua kertoa minulle, sano vain, ettet halua. Sinulla on oikeus olla kertomatta minulle. Sanot vain, ettet halua puhua siitä, niin minä kunnioitan päätöstäsi. Sinä saat itse päättää, haluatko kertoa minulle ja minun tehtäväni on antaa sinun valita.

Jos poliisin löytämät todisteet osoittavat **selvästi**, että epäilty on kieltänyt lasta kertomasta kenellekään, siihenkin voi viitata:

Olen nähnyt X:n sinulle lähettämiä viestejä, joissa hän kieltää sinua puhumasta asiasta kenenkään kanssa, mutta sinun on hyvä tietää / haluan sinun tietävän, että sinulla on oikeus kertoa minulle mitä tahansa, mitä haluat kertoa / ettei kenelläkään ole oikeutta kieltää sinua kertomasta näistä asioista...

Jos on olemassa vahvoja todisteita siitä, että X on pyytänyt lasta lähettämään itsestään alastonkuvia (tms.) tai lähettänyt hänelle alastonkuvia itsestään, siihen voi viitata:

Keskusteluissa, jotka olemme nähneet, näkyy, että X on [pyytänyt sinua lähettämään hänelle kuvia] – kerro minulle siitä.

Joissain tapauksissa on mahdollista paljastaa tässä vaiheessa lapselle tekijän henkilöllisyys. Harkitse kuitenkin tarkoin, miten teet sen, sillä

lapsi saattaa olla tietämätön siitä, että tekijä on aikuinen.

Poliisi on saanut selville, että X on valehdellut kertoessaan, että hän on lapsi, koska hän on oikeasti vanhempi henkilö (esim. 50-vuotias mies), joka on ollut yhteydessä useisiin lapsiin. Siksi on tärkeää, että saamme hänestä kaiken mahdollisen tiedon. Jos voisit kertoa meille kaiken, mitä tiedät ja muistat hänestä, se auttaisi poliisia todella paljon tämän tapauksen tutkimisessa. Kaikki, mitä tiedät hänestä, mikä tahansa tieto, on meille avuksi.

5.1 VAIHTOEHTO B: Epäilystä on heikompaa näyttöä.

Lapsi on noussut tutkinnassa esiin mahdollisena uhrina ja poliisi haluaa selvittää, mitä lapsi tietää tekijästä ja onko hänelle tapahtunut jotain rikollista.

- *Poliisi tutkii tapausta, jossa tietty [Snapchatin, muokkaa tapauksen mukaisesti] käyttäjä on ollut yhteydessä moniin lapsiin ja [pyytänyt heitä lähettämään kuvia / lähettänyt heille kuvia/ ottanut heihin yhteyttä; muokkaa tapauksen mukaisesti]. Haluan esittää sinulle muutaman kysymyksen siitä. Kerro jos tiedät jotain asiasta?*
- *[Snapchatin, muokkaa tapauksen mukaisesti] moderaattorit/ ylläpitäjät ovat tehneet poliisille ilmoituksen tästä käyttäjänimestä, jonka uskomme ottaneen yhteyttä lapsiin. Kerro kaikki, mitä tiedät/muistat tästä käyttäjänimestä.*

Jos vaikuttaa siltä, ettei lapsi puhu haastattelun aiheesta, seuraavassa on lisää esimerkkejä:

- *Kerroit, että käytät [palvelu, alusta, peli – muokkaa käsiteltävän tapauksen mukaisesti]. Kerro minulle siitä / mitä sinä teet siellä?*
- *Mikä sinun käyttäjänimesi / tilisi nimi / nimimerkkisi siellä on?*
- *Oletko koskaan käyttänyt käyttäjänimeä [Kukka13]?*
- *Millä sivustoilla / alustoilla / missä peleissä olet käyttänyt sitä?*
- *Oletko koskaan ollut tekemisissä käyttäjänimi X:n kanssa? ... Kerro minulle siitä.*

Jos lapsi kieltää, älä esitä enempää suoria kysymyksiä asiasta. Voit siirtyä puhumaan neutraaleista aiheista, jotka eivät oleteta, että jotain olisi tapahtunut. Esimerkiksi: *Täällä lapset voivat puhua sekä hyvistä että huonoista asioista, joita heille on tapahtunut / Jos sinulla on jotain mitä haluaisit minulle kertoa, niin kuuntelen mielelläni. Harkitse tauon pitämistä tai etenemistä kohti haastattelun päättämistä.*

Haastattelun päättäminen: Tapauksessa, jossa lapsi ei ole kertonut mitään, kiitä häntä käynnistä ja sano, että on ymmärrettävää, että tilanne voi tuntua hänestä vaikealta. Anna lapselle yhteystiedot siltä varalta, että hänestä myöhemmin tuntuu, että hän haluaa kertoa jotain. Edelleen on syytä korostaa, ettei poliisi ajattele lapsen tehneen mitään väärää/pahaa (valitse sana lapsen iän ja kulttuurin/tilanteen/käytetyn kielen mukaisesti – ja käytä tätä ainoastaan tilanteissa, joissa ei epäillä lapsen itse tehneen mitään mitä voisi määritellä rikolliseksi teoksi).

5.2 Tapahtumien selvittäminen

Jos lapsi paljastaa mitä tahansa tietoja, haastattelu etenee tavanomaisen NICHD-R-rungon mukaan, niin että tapahtumien kulkua selvitetään avoimilla kysymyksillä. On tärkeää esittää koko ajan kannustavia kommentteja ja hälventää siten lapsen mahdollista pelkoa, vähentää vastahakoisuutta ja houkutella esiin yksityiskohtia. On myös tärkeää pitää yllä ja kasvattaa lapsen kanssa saavutettua luottamusta koko epäilyn käsittelyä koskevan osion ajan. Rohkaise ja tue lasta hänen puhuessaan tapahtuneesta.

HUOM!

Käytä aina niin avoimia jatkokysymyksiä kuin mahdollista:
Kerro minulle lisää... sta / Mitä tapahtui seuraavaksi?

Käytä ohjaavia kysymyksiä (*Kuka se oli? Missä se tapahtui? Mikä sen keskusteluryhmän nimi oli?*) vain silloin, kun avointen kysymysten vastauksista on jäänyt puuttumaan tärkeitä tietoja. Kyllä/ei-kysymysten tulisi olla vasta viimeinen keino, kuten kaikissa lasten haastatteluissa.

Jos lapsi mainitsee tietyn tapauksen:

Kerroit, että [kertaa lyhyesti lapsen esittämä väite]. Kerro minulle siitä kaikki, mitä muistat, alusta loppuun.

HUOM!

On tavallista, että tekijä tapaa lapsen ensin jossain lasten suosimassa sovelluksessa ja siirtää sitten keskustelun johonkin yksityisempään sovellukseen. Tutkinnan kannalta on oleellista olla tietoinen kaikista alustoista, joita tekijä on saattanut käyttää, eikä kysyä vain niistä, joista poliisilla on todisteita. Selvitä niitä avoimilla kysymyksillä: *kerro minulle kaikki sovellukset, joissa olet lähettänyt tai saanut viestejä / kaikki tavat, joilla olet ollut yhteydessä häneen / kaikista niistä ihmisistä, jotka ovat olleet samalla tavalla yhteydessä sinuun...*

Jos lapsi mainitsee useita tekijöitä tai useita eri tapauksia saman tekijän kanssa, kiitä lasta hänen antamastaan tärkeästä tiedosta ja käy tilanteet läpi yksi kerrallaan viittaamalla siihen, mitä lapsi on aiemmin sanonut:

Kerroit minulle henkilöstä, joka otti sinuun yhteyttä Snapchatissä ja käytti nimeä Y. Kerro kaikki, mitä muistat hänestä. Aloita siitä, kun hän ensimmäisen kerran oli yhteydessä sinuun, ja jatka aina viimeiseen kertaan saakka.

Jos lapsi mainitsee tapausten määrän:

Kerroit minulle, että [kertaa lyhyesti lapsen esittämä väite]. Kerro kaikki [viimeisestä/ ensimmäisestä kerrasta / paikasta / ajasta / tietystä tapauksesta] alusta loppuun.

Pyri käyttämään samoja ilmaisuja kuin lapsikin (esimerkiksi, "Kerro siitä kerrasta, kun äiti ragesi ruutuajasta.", "Kerro siitä kerrasta, kun X suuttui siitä, ettet laittanut kameraa päälle.").

Jos lapsi antaa yleisluonteisen kuvauksen etkä pysty määrittämään tapausten lukumäärää:

- *Kerroit, että olet ollut yhteydessä X:ään [WhatsAppissa, TikTokissa ja Snapchatissa]. Kerro ensimmäisestä kerrasta, kun olit yhteydessä häneen. Anna lapsen vastata. Mitä sitten tapahtui?*
- *Kerro kaikki mitä tapahtui ensimmäisestä kontaktista X:n kanssa aina viimeiseen saakka.*
- *Kerroit, että [kertaa lyhyesti lapsen esittämä väite]. Tapahtuiko se kerran vai useammin kuin yhden kerran?*
- *Kerroit, että X lähetti sinulle ensimmäisen viestin [Instagramissa]. Onko hän lähettänyt sinulle viestejä siellä yhden kerran vai useammin kuin kerran?*

Jos kuvaus on edelleen yleisluonteinen, voit sanoa esimerkiksi:
Kerroit, että X pyysi sinun käyttäjänimeäsi [TikTokissa] ja alkoi sitten lähietelä sinulle viestejä siellä. Kerro minulle siitä kaikki alusta loppuun.

Toista lapsen kertomusta tilanteen alkamisesta. Kysy sitten:

- *Mitä sitten tapahtui?*
- *Olet kertonut minulle paljon asioita ja auttanut minua ymmärtämään mitä on tapahtunut. Haluaisin nyt kysyä enemmän (X):sta. Ajattele sitä tilannetta (päivää, yötä) ja kerro kaikki mitä silloin tapahtui alusta kun (lapsen mainitsema tilanne) siihen kunnes (lapsen seuraava mainitsema tilanne).*
- *Kerro lisää (tapahtuma, tilanne, tunne, ajatus)*
- *Mainitsit (tapahtuma, tilanne, tunne, ajatus). Kerro siitä lisää.*

Voit myös pyytää lasta näyttämään sinulle viestit (joko nyt tai myöhemmin haastattelun aikana).

5.3 Yksityiskohtaiset kysymykset (Ohjaavat kysymykset)

Tämän haastatteluosion tavoitteena on saada lisätietoa esittämällä lapselle kysymyksiä, jotka liittyvät aikaan, paikkaan, internetin eri sivustoihin, sovelluksiin tai peleihin sekä tunteisiin ja ajatuksiin. Testaa epäilyä koskevat relevantit vaihtoehtoiset hypoteesit. Esitä lapsen kuvauksen ja epäillyn tapauksen kannalta oleellisia jatkokysymyksiä. Käytä aina mahdollisimman avoimia kysymyksiä ja siirry suurempiin kysymyksiin vasta, kun olet saanut avoimilla kysymyksillä niin paljon tietoa kuin mahdollista.

HUOM! Käytä aina mahdollisimman avoimia jatkokysymyksiä:

Pääjohdanto: *Kerro minulle ...sta.*

Jatkokysymykset: *Kerro lisää ... sta / Mitä tapahtui seuraavaksi?*

Aikajana: *Mitä tapahtui ...n jälkeen / ennen ...a?*

Tarkentavat kysymykset: *Mainitsit... Kerro siitä lisää.*

Esitä vasta sen jälkeen ohjaavia kysymyksiä (*Kuka se oli? Missä tämä tapahtui? Mikä sen keskusteluryhmän nimi oli?*). Ohjaavia kysymyksiä tulisi käyttää vain silloin, kun avointen kysymysten vastauksista on jäänyt puuttumaan tärkeitä näkökohtia ja kun lisätietoja on yritetty saada jatkokysymyksillä. *"Kerro lisää siitä päivästä / miehestä / pelistä / siitä, mitä hän pyysi sinua tekemään".* Kyllä/ei-kysymysten tulisi olla vasta viimeinen keino, kuten kaikissa lasten haastatteluissa.

Ennen kuin päätät haastattelun, pidä pieni tauko tai käytä hetki käymällä läpi tarkistuslista ja varmista, että kaikki oleelliset aiheet on käyty läpi. Seuraavassa on esimerkkejä verkkoon liittyvistä jatkokysymyksistä eri teemoista. Voit käyttää niitä sikäli kuin ne sopivat käsillä olevaan tapaukseen tai muokata niitä tapauksen mukaisiksi, ellei lapsen aiemmissa vastauksissa ole jo saatu vastausta niihin.

Yleistä:

- *Mainitsit aiemmin [toiminnan, asian, ajatuksen, tunteen]. Kerro lisää siitä.*
- *Mitä tarkoitat, kun sanot [lapsen käyttämä termi]?*
- *Mainitsi aiemmin X:n häiritsevästä kommentista. Kerro niistä lisää.*

Ensimmäinen kohtaaminen:

Kerroit, että olet ollut yhteydessä X:ään useissa eri sovelluksissa. Kerro kaikki siitä ihan ensimmäisestä kerrasta, kun olit häneen yhteydessä.

Yhteydenpidon jatkuminen:

- *Kerroit, että X lähetti sinulle ensimmäisen viestin Instagramissa ja jatkoi sitten viestittelyä Snapchatissa. Kerro miten X oli sinuun yhteydessä Snapchatissa?*
- *Kerroit, että juttelitte WhatsAppissa. Kerro lisää siitä.*
- *Kerroit, että chattailitte X:n kanssa TikTokissa? Kerro ensimmäisestä / viimeisestä kerrasta / kerro miten kontakti päättyi?*
- *Kerroit, että olitte X:n kanssa yhteydessä, kerro tästä lisää? (Jos ajankohta jää epäselväksi, kytke lapsen kertomat asiat tiettyyn ajankohtaan (esim. ”Millä luokalla sinä silloin olit?”, ”Tapahtuiko se ennen vai jälkeen joulun?”))*
- *Kerroit, että lähettelitte toisillemme viestejä joka viikko. Kerro viimeisestä kerrasta, kun kuulet hänestä / olit häneen yhteydessä viimeksi?*
- *Sanoit jutelleesi X:n kanssa, oletko yhä yhteydessä häneen? / Luuletko, että kuulet hänestä vielä? (Jos lapsi kieltää, voit pyytää häntä tarkentamaan. Lapsi on esimerkiksi voinut lopettaa tilin tai estää viestit.)*
- *Jos kontakti on päättynyt: Sanoit, että kontakti on nyt päättynyt. Kerro siitä.*

Ikään / muihin faktoihin liittyvät tiedot

- *Kerro, mitä X tietää sinusta?*
- *Kerro X:n kanssa käydyistä keskusteluista. (Millaisista asioista juttelitte).*

- *Mainitsit, että X tietää ikäsi. Miten hänelle tuli sellainen asia tietoonsa?* (Esimerkiksi: Onko lapsen ikä mainittu hänen profilissaan, onko hänen profilinsa julkinen vai yksityinen, näkykö lapsen ikä hänen julkisissa tiedoissaan, vaikka muu profiili olisi yksityinen, onko alusta, esimerkiksi Discord, tietynä vuonna syntyneille lapsille, sisältykö lapsen käyttäjänimeen hänen syntymävuotensa tai ikänsä jne.) *Kerro mitä juttelitte Xn kanssa iästäsi?* (Muista, että epäilyn tietous lapsen iästä voi olla oikeudellisessa mielessä ratkaisevaa.)
- *Kerro siitä, kun juttelitte iästäsi Xn kanssa (missä, milloin, miten)*
- *Onko vielä olemassa jotain, mitä tiedät X:stä?*

Käytetyt sovellukset / sosiaalisen median alustat / palvelut

- *Kerro niistä paikoista tai apeista, joissa olet jutellut Xn kanssa (voit pyytää lasta selittämään alustan toimintaa ja miten viestien lähettäminen toimii jne; Kerro miten appi toimii / miten lähetitte viestejä etc).*
- *Kerro millä lailla kommunikoitte Xn kanssa?*
- *Miten olet jutellut X:lle / ollut yhteydessä X:ään?* (Julkisessa keskusteluryhmässä – missä – lähettänyt yksityisiä viestejä – missä – WhatsAppin kautta, sähköpostitse, käyttänyt webbikameraa, puhelimessa jne.)

Tapahtumat

- *Kerroit minulle siitä kerrasta, jolloin X muuttui oudoksi. Kerro lisää siitä. Mitä sitten tapahtui?*
- *Kerroit, että vastasit. Kerro siitä.*
- *Kerroit, että X alkoi esittää outoja kysymyksiä. Kerro lisää siitä. Kerroit, että lähettelitte viestejä joka ilta. Kerro niistä viesteistä? Kerro missä olit silloin, kun viestittelitte (verkossa ja fyysisesti)?*
- *Kerro siitä, keitä siellä oli? Mitä he [paikalla olleet] tekivät (sekä verkossa että fyysisesti: samassa pelissä / samalla palvelimella / samassa verkkokeskustelussa; samassa huoneessa, samaan aikaan kotona, missä)?*
- *Kerro miltä sinusta siinä tilanteessa tuntui / mitä sinä silloin ajattelit, kun tämä tapahtui?*
- *Kerro mitä ajattelit / miltä se tuntui jälkeenpäin?*

Kuvien ottaminen / lähettäminen

HUOM! Muovaa lapsen iän ja asiayhteyden mukaisesti:

Erityisesti tässä kohtaa on hyvä kertoa lapselle jälleen, ettei asiassa ole mitään hävettävää eikä lasta syytetä tapahtuneesta / ettei tapahtunut ole lapsen syytä. Voi olla myös tarpeen muistuttaa lapselle, ettei hänen tarvitse kertoa haastattelijalle mitään sellaista, mitä hän ei halua kertoa, mutta että hänellä on oikeus kertoa kaikki, minkä hän haluaa kertoa, vaikka häntä hävettäisikin.

Voi olla hyvä myös kertoa lapselle, että poliisin pitää tietää mahdollisista kuvista, jotta kuvien jakaminen internetissä voidaan estää tai lopettaa.

A) Tapauksessa, jossa ei ole varmaa, että tästä uhrista on kuvia:

- *Poliisilla on tietoa, että X on pyytännyt lapsia lähettämään kuvia itsestään. Osaatko kertoa siitä jotain? / Mitä tiedät siitä?*

(Esitä ohjaavia tai suoria kysymyksiä vain silloin, kun lapsi ei ole antanut vastausta avoimissa kysymyksissä:)

- *Onko X pyytännyt sinua lähettämään kuvia itsestäsi? (Jos kyllä): Kerro siitä.*
- *Onko X pakottanut sinut lähettämään kuvia hänelle? / Oletko lähettänyt hänelle kuvia itsestäsi? (Jos kyllä): Kerro siitä*
- *(Jos kyllä): Millaisia kuvia/videoita olet lähettänyt hänelle? (Mitä kuvissa tapahtuu? Mitä kuvissa näkyy?)*

Jos lapsi vahvistaa sellaisten kuvien, viestien tai videoiden lähettämisen, joita poliisilla ei vielä ole hallussaan, voit kysyä, onko lapsella ne yhä laitteellaan ja jos on, selitä, että ne voivat olla poliisille tärkeitä heidän tutkiessaan epäillyn tekemisiä. Lapselle voi olla hyvä tarkentaa, että materiaalin näkevät vain ne aikuiset, jotka ovat asian kanssa tekemisissä ammatillisesti, sillä materiaali saattaa nolottaa lasta.

B) Kun tästä nimenomaisesta lapsesta on todistettavasti kuvia, mutta lapsi ei ole maininnut sitä:

Poliisi on löytänyt X:ltä / X:n tietokoneelta sinusta otettuja kuvia. Kerroisitko minulle niistä?

(Jälleen, kysy näistä suoraan vaan mikäli lapsi ei ole kertonut asiasta vastauksena avoimiin kysymyksiin):

- *Tiedätkö, miten X:lla on sellaisia kuvia? / Miten X on saanut kuvat?*

Jos lapsi sanoo lähettäneensä kuvat itse:

- *Miten sinä otit kuvat? (Selvitä myös, mitä laitetta hän käytti.*
- *Mitä kuville tapahtui sen jälkeen? → Onko sinulla kuvat vielä laitteellasi (puhelimessa/tabletissa/tietokoneessa)?*
- *Mitä viesteille tapahtui? → Onko sinulla vielä sinun ja X:n välisiä viestejä kännykässäsi tai profiilissasi?*

Muut uhrit:

- *Kerro, jos tiedät ketään muuta, joka on lähettänyt viestejä X:lle? Kerro minulle siitä.*
- *Kerro mitä tiedät heistä /noista muista lapsista / siitä?*

Tapaaminen:

- *Kerroit, että olitte jutelleet X:n kanssa erilaisista asioista. Puhuitteko koskaan siitä, että tapaisitte kasvokkain? Kerro lisää siitä.*
- *(Ellei avoimesta vastauksesta selviä → Kerro siitä, kumpi ehdotti sitä ensin?)*
- *Kerroit, että puhuitte monista asioista. Kerro kaikki mitä tiedät X:stä – kaikki, mitä sinulle vaan tulee mieleen.*

HUOM!

Monet lapset ovat olleet useampien tekijöiden uhreja. Siitä syystä on tärkeää kysyä, oliko tekijän mukana missään vaiheessa muita ihmisiä, ja, kun käsillä oleva epäily on käsitelty, onko vastaavaa tapahtunut muiden kanssa.

Jos lapsi mainitsee jonkun toisen tekijän yhdessä tai useammassa eri yhteydessä, voi olla parempi tutkia niitä meneillään olevasta tutkinnasta erillään.

5.4 Mitä lapsi on kertonut tapauksesta muille?

Selvitä kertomiseen liittyvä tapahtumasarja ja käsittele kertomisen ajankohta, olosuhteet, kuulijat, mahdolliset tapauksesta käydyt keskustelut sekä lapsen ja kuulijan reaktiot. Käytä avoimia kysymyksiä aina kun se vain on mahdollista. Esimerkiksi:

- *Kerro minulle kenestä tahansa, joka tietää Xstä*
- *Kerro minulle ihmisistä, joihin X esitteli sinut?*
- *Kerro, esittelitkö itse X:lle jonkun? Kerro kaikki, mitä siitä tilanteesta muistat.*
- *Kerro ihmisistä, joille olet puhunut siitä, että tätä tapahtui. Kerro kaikki mitä muistat niistä keskusteluista.*
- *Kerro lisää keskusteluistasi (henkilö) kanssa. Mitä puhuitte, kun kyse oli (kuvien lähettämisestä)? Mitä muistat sanoneesi?*
- *Kerro, kuka on saattanut nähdä X:lle lähetettyjä viestejä tai kuvia? Kuka ne näki / Miten he ne näkivät / missä tämä tapahtui?*

Jos internetissä kiertää seksuaalisia kuvia lapsesta, ota selvää, onko lapsi tietoinen siitä. Muista, että asia voi olla lapselle hyvin traumatisoiva, ja varaudu ohjaamaan hänet sopivaan ammattiapuun haastattelun jälkeen. Asiaa on suunniteltava ennen haastattelua ja apu on sovittava lapsen kehityksen ja ymmärryksen tasoon.

- *Kerroit aiemmin, että X oli pyytänyt sinua lähettämään hänelle kuvia, joissa olet ilman vaatteita, ja että lähetit niitä hänelle. Kerro jos tiedät mihin hän niitä tarvitsi? Kerro (jos tiedät), mitä kuville tapahtui.*

Jos lapsi ei näytä tietävän kuvien jakamisesta, yritä puhua asiasta mahdollisimman hienovaraisesti.

- *Poliisi on saanut selville, että X on [lähettänyt kuvat edelleen jollekulle / myynyt osan kuvista / julkaissut kuvia ...ssa, muokkaa tapauksen mukaisesti]. Sinun kuvasi ovat jaettujen kuvien joukossa. Poliisi tekee parhaansa, että kaikki sinun kuvasi saataisiin pois [verkkosivulta/sovelluksesta/palvelusta].*

Tee kaikkiesi tukeaksesi lasta ja auttaaksesi häntä säätelemään tunteitaan. Muistuta, että asiasta on vastuussa tekijä, ei lapsi.

Älä näytä lapselle materiaalia, ellei se ole välttämätöntä (tai ellei lapsi itse halua nähdä sitä). Esimerkiksi sen, että tiettyssä kuvassa todellakin on tietty lapsi, voi vahvistaa näyttämällä lapselle osan kuvan taustasta tai jonkin vaatekappaleen tms., hänelle ei tarvitse näyttää koko kuvaa tai videota.

Huomioi, että aineisto voi myös olla tekoälyn tekemää.

Selvitä lapsen ikään sopivalla tavalla, miten epäilty tapaus on vaikuttanut lapseen.

- *Mitä ajattelet [chattailusta X:n kanssa / siitä, mitä X teki] nyt?*
- *Miltä sinusta nyt tuntuu se, mitä tapahtui / Miten [tapaus] on vaikuttanut sinuun / elämäsi?*

Selvitä lapsen ikään sopivalla tavalla tutkinnan/haastattelun vaikutus lapseen.

- *Kerro, miltä sinusta tuntui jutella minun kanssani tänään?*
- *Kerro, miltä sinusta tuntuu mennä tämän jälkeen kotiin?*
- *Mitä toivoisit, että seuraavaksi tapahtuu?*

OSA 6. HAASTATTELUN LOPETUS

Haastattelun lopuksi on hyvä varmistaa, että lapsi on kyennyt kertomaan kaiken, mitä hänellä on kerrottavaa tapauksesta. Kiitä lasta ja anna hänelle tunnustusta siitä, että hän on kertonut sinulle kokemaansa.

- *Onko sinulla vielä mielessäsi jotain, mitä haluaisit kertoa minulle?*
- *Jotain, mitä en ole huomannut sinulta kysyä?*
- *Onko jotain, mitä haluaisit kysyä minulta?*

Onko lapsella esimerkiksi kysymyksiä tutkinnan etenemisestä?

Jos sinulle myöhemmin tulee mieleen jotain, mitä et ole muistanut kertoa, voit ottaa minuun yhteyttä (kerro lapselle, mikä on paras tapa olla sinuun yhteydessä, esim. WhatsApp, tekstiviesti tai sähköposti).

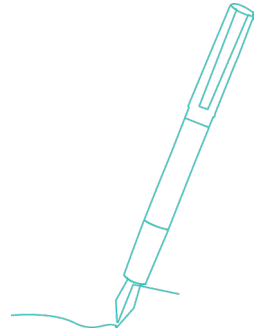
- *Muista, että sinä et ole tehnyt tässä asiassa mitään väärää.*
- *Jos jotain samanlaista tapahtuu tulevaisuudessa, sinulle tai jollekulle muulle, voit säästää siihen liittyvät tiedot, esimerkiksi ottaa kuvakaappauksen, ja lähettää sen minulle (tai jollekulle muulle; kenelle?).*
- *On tärkeää, että poliisi saa tietää näistä asioista, koska epäillyt ovat yleensä yhteydessä useampaan kuin yhteen lapseen. Poliisin täytyy tietää niistä, jotta ne aikuiset, jotka sellaista tekevät, saadaan kiinni ja heidät saadaan lopettamaan.*

Puhu lapsen kanssa vähän aikaa jostain neutraalista aiheesta. Varmista myös, että lapsi tietää, kenelle kertoa / keneen olla yhteydessä, jos hän kokee tarvitsevansa tapauksen johdosta apua tai jos hänelle myöhemmin tulee mieleen jotain käsitellyyn aiheeseen liittyvää.

Mitä aiot tehdä, kun olemme lopettaneet tämän keskustelun?

Kiitä lasta siitä, että hän on jutellut kanssasi.

MUISTIINPANOT:

This image shows a full page of primary-ruled notebook paper. It features multiple sets of horizontal lines. Each set consists of a solid light blue top line, a dashed light blue middle line, and a solid light blue bottom line, providing a guide for letter height and placement. The background is white, and there are no margins or other markings on the page.

Lisälukemista ja lähteitä:

Lamb, M.E., Brown, D.A., Hershkowitz, I., Orbach, Y. & Esplin, P.W. (2018).

Tell me what happened: Questioning children about abuse, 2nd edition. Wiley.

Joleby, M., Lunde, C., Landström, S. & Jonsson, L.S. (2020).

All of me is completely different: Experiences and consequences among victims of technology-assisted child sexual abuse. *Frontiers in Psychology*, doi: 10.3389/fpsyg.2020.606218

Korkman, J. & Joleby, M. (2025, forthcoming)

Disclosures and forensic interviews in the context of online child sexual abuse. In: *Child Sexual Abuse: Disclosure, Delay and Denial*, 2nd Edition, Eds (Pipe, M-E., Lamb, M.E. & Hershkowitz, I. (forthcoming). Taylor and Francis

Co-funded by
the European Union

Barnahus-laatustandardien toimeenpaneminen Euroopassa

PROMISE tukee Eurooppaa Barnahus-mallin omaksumisessa vakiokäytännöksi, jonka avulla väkivallan alaikäiset uhrat ja todistajat voivat saada nopeasti oikeutta ja tukea. Tämän työmme tavoitteena on toteuttaa PROMISE-visio: Eurooppa, jossa kaikilla lapsilla on oikeus tulla suojelluksi väkivallalta.

Barnahus tarjoaa monialaista ja virastojen välistä yhteistyötä, jotta väkivallan alaikäiset uhrat ja todistajat saavat lapsiystävällistä, ammattimaista ja tehokasta apua turvallisessa ympäristössä, joka ehkäisee (uudelleen)traumatisoitumista. Kansallisten viranomaisien virallisesti tukema PROMISE tarjoaa mahdollisuuksia muuttaa kansallinen sitoumus käytännön toimiksi ja samalla osallistua hankkeeseen kansainvälisesti. Lisäksi säännöllinen verkostoituminen ja strateginen viestintä aktivoivat kasvavaa ammattilaisten ja sidosryhmien verkostoamme, joka on sitoutunut ottamaan käyttöön ja laajentamaan Barnahus-palveluja kansallisesti.

Ensimmäisessä PROMISE-hankkeessa (2015–2017) asetettiin eurooppalaisia standardeja ja osallistettiin laaja ammattilaisten verkosto. Toisessa PROMISE-hankkeessa (2017–2019) edistettiin standardien täyttämisen etenemistä kansallisella tasolla ja virallistettiin PROMISE Barnahus -verkosto. Kolmannessa hankkeessa (2020–2022) toimia laajennettiin sisältämään yliopistotason koulutusta ja tapaushallintatyökaluja. Tavoitteena oli perustaa eurooppalainen Barnahus-osaamiskeskus ja luoda perusta Barnahusin akkreditointijärjestelmälle. Tämänhetkinen hanke: PROMISE ELPIS -ohjelmaa (2023–2025) hallinnoi Berliinin yliopistollinen Charité-sairaala, ja sillä edistetään monialaisia ja virastojen väliseen yhteistyöhön soveltuvia malleja, joita voidaan käyttää seksuaalisen väkivallan alaikäisten uhrien ja todistajien kanssa. Hankkeen painopisteenä ovat erityisesti erityistoimet ja -osaaminen tapauksissa, joissa seksuaalisen väkivallan oletetaan olevan verkkovälitteistä.

Löydät PROMISE-työkalut ja lisätietoja osoitteesta: www.barnahus.eu

HEUNI

The European Institute for
Crime Prevention and Control,
affiliated with the United Nations

